

datum 31-01-2011

volgnr. 2010-2011/5

Advies

Jeugdbeleidsplan III

Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel.: 02-552 98 00

fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be

www.kinderrechten.be

1 Situering

Het Decreet Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid vraagt aan de Vlaamse regering om anderhalf jaar na aantreden een Vlaams jeugdbeleidsplan (VJBP) bij het Vlaams Parlement in te dienen. Het VJBP formuleert de ambities van de Vlaamse regering voor een Vlaams jeugdbeleid. Het plan licht toe hoe alle Vlaamse ministers hun steentje zullen bijdragen om de geformuleerde ambities te realiseren.

Vrijdag 28 januari 2011 gaf de Vlaamse regering haar goedkeuring aan het VJBP 2010-2014. Binnenkort wordt het VJBP aan het Vlaams Parlement voorgelegd.

In voorliggend advies sommen we onze belangrijkste bedenkingen en suggesties voor het VJBP 2010-2014 op. De rode draad is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (Kinderrechtenverdrag) en de Concluding Observations die het Comité voor de rechten van het kind in 2010 formuleerde¹.

Vanuit de rechten van het kind belichten we de kracht van het VJBP en stippen we ook de zwaktes ervan aan. In deel 2 en 3 gaan we in op de visie en missie van het VJBP. In deel 4 komt de monitoring aan bod. In deel 5 sommen we onze grootste suggesties en bezorgdheden bij de verschillende acties op.

Het is niet de eerste keer dat het Kinderrechtencommissariaat suggesties voor het VJBP 2010-2014 overmaakt. Eerder formuleerden we in ons tussentijds advies (2009-2010 / 5) verschillende bedenkingen en aanvullingen op de voorlopige versie van het VJBP. Vier grote bezorgdheden kaartten we aan. We pleitten voor een duidelijker geëxpliciteerd beeld op kinderen en jongeren. We vroegen om een heldere operationalisering van de vooropgestelde strategische doelstellingen. We misten aandacht voor actoren die traditioneel gezien niet tot het jeugdbeleid behoren maar die wel het leven van kinderen en jongeren sterk beïnvloeden. En we betreurden de a priori beperking tot de acht thema's van de EU strategie voor jongeren. Immers van meet af aan was er de ambitie om het VJBP bij de acht EU thema's te laten aansluiten.

2 Kinderrechten als basisbeginsel voor het jeugdbeleid

Van een Vlaams kinderrechtenbeleid hopen we dat het zich tenminste toelegt op alle bepalingen van het Kinderrechtenverdrag die aan de Vlaamse bevoegdheid raken.

Artikelen van het Kinderrechtenverdrag die hier zeker relevant zijn, zijn onder meer:

- artikel 2 dat het non-discriminatieprincipe nog eens duidelijk herhaalt;
- artikel 3 dat het belang van minderjarigen als leidraad van beleid aangeeft;
- artikel 12 dat minderjarigen inspraakrecht biedt in alle materies die hen aanbelangen;
- artikel 13 en 17 dat het recht op informatie en toegang daartoe omschrijft;
- artikel 28 dat het recht op onderwijs verzekert;
- artikel 31 dat bepaalt dat minderjarigen recht hebben op rust, ontspanning; vrije tijd en toegang tot vrijetijdsvoorzieningen.

¹ COMITE VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND (2010), Slotbeschouwingen bij het derde rapport van België, 11 juni 2010, p.11 (nr. 45) en p.14 (nr. 59).

Daarnaast zijn ook van belang de artikelen over de toegang van minderjarigen tot voorzieningen, de bescherming tegen alle mogelijke vormen van geweld en extra aandacht voor de extra kwetsbare kinderen in onze samenleving.

Ook artikel 42 dat aan de overheid de opdracht geeft om minderjarigen goed te informeren over de inhoud en de betekenis van het Kinderrechtenverdrag moet een belangrijke rol spelen in een jeugdbeleid.

De aansluiting bij de acht EU thema's haalde de bovenhand. Helaas behandelt het VJBP hierdoor sommige beleidsdomeinen niet. Vooral beleidsdomeinen die raken aan zowel de Vlaamse en de federale bevoegdheden worden amper vernoemd. Een prangend voorbeeld hiervan is het respect voor de rechten van kinderen in een asielcontext. Tegemoetkomen aan de zorgen van deze kinderen is een gezamenlijke opdracht voor alle overheden. De nood aan structureel overleg tussen de verschillende overheden wordt steeds groter. Een ander voorbeeld zijn de jongeren met een 'knelpunt dossier' binnen de Bijzondere Jeugdzorg. Deze jongeren hebben nood aan psychiatrische begeleiding. Recent werden de plannen voor de psychiatrische begeleiding van deze jongeren weer eens uitgesteld tot 1 januari 2013².

In het VJBP mag het belang van het Kinderrechtenverdrag explicieter naar voor komen. De rechten van de kinderen mogen nadrukkelijker als uitgangspunt voor de integrale visie of als motivatie voor de acties geformuleerd worden. Tenslotte gaat het om rechten van kinderen die Vlaanderen, sinds de ratificatie van het Kinderrechtenverdrag, beloofde te realiseren.

3 Kinderrechten in de visie en missie van het jeugdbeleid

Het Decreet Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid definieert het jeugdbeleid als 'de integrale en geïntegreerde visie en de daarop gebaseerde systematische en planmatige maatregelen van een overheid die expliciet effect hebben op de jeugd, met bijzondere aandacht voor de rechten van kind'.

Het Kinderrechtencommissariaat verwacht van een jeugd- en kinderrechtenbeleid dat het zich inhoudelijk toelegt op alle bepalingen van het Kinderrechtenverdrag en dat het instrumenten, organisaties en structuren opzet om de implementatie van deze bepalingen te realiseren. Kinderrechten verdienen niet alleen bijzondere aandacht, kinderrechten zijn de basisprincipes van het beleidsgerichte handelen.

3.1. Het 'hier en nu' van kinderen mag in de visie meer doorwegen

Naast de aandacht voor de toekomst van het kind, legt het Kinderrechtenverdrag accent op het 'hier en nu' van het kind. Zo hebben kinderen recht op participatie. Recht om hun stem in het 'hier en nu' te laten weerklinken. Recht op informatie zodat ze nu verder op weg kunnen. Recht op spel en vrije tijd. Recht op een gezonde leefomgeving die hen niet alleen in de toekomst maar ook in het heden kansen biedt.

² Artikel 13 van de wet van 29 december 2010 – Wet houdende diverse bepalingen (II), BS 31 december 2010.

Het Kinderrechtenverdrag benadert kinderen van meet af aan als deelnemers aan de samenleving, als burgers en dus dragers van rechten. Net als volwassenen zijn ze mensen met rechten en dat vanaf het begin.

In de geformuleerde visie mag deze kijk op kinderen en jongeren nog explicieter aan bod komen. Jeugdbeleid moet veel meer zijn dan een instrument in de begeleiding van kinderen naar volwassenen.

Doorheen de geschiedenis is de kinderwereld steeds meer gepedagogiseerd. Wat kinderen wel of niet mogen, is afhankelijk van de pedagogische meerwaarde die men denkt te realiseren. Draagt het niet onmiddellijk aantoonbaar bij tot de optimale ontwikkeling van kinderen, dan is de maatschappelijke waardering beduidend lager.

Het is noodzakelijk dat er tegenover deze pedagogisering een beweging staat die de kracht van kinderen en jongeren 'hier en nu' benadrukt en die deze visie in al haar acties tot uiting brengt. De Vlaamse regering heeft in zijn jeugdbeleid meermaals de 'kracht' van kinderen en jongeren in het 'hier en nu' verdedigd. We suggereren om dit te blijven doen.

In het verlengde hiervan betreuen we de maatschappelijke doelstelling: *'kinderen en jongeren krijgen ruimte om onvolwassen te zijn'*. Op zich is het voeren van een offensief jeugdbeleid een zinvolle doelstelling, als die begrepen wordt als 'de kind- en jeugdperiode is een periode waarin men kansen krijgt om te experimenteren, een periode waarin men krediet geniet voor eventuele fouten, een periode waarin bijgevolg zware repressie ten aanzien van jongeren geen kansen krijgt'. Maar met het gebruik van de term 'onvolwassen' bevestigt deze doelstelling het beeld van volwassenen als 'af' en het beeld van kinderen als 'onaf'. De beschrijving onder deze maatschappelijke verandering is prima, alleen begrijpen we niet waarom 'fouten maken en experimenteren' gelijk staan met onvolwassenheid.

3.2. De rechten van kinderen en jongeren mogen in de visie meer doorwegen

Ook in de visie rond kinderrechten durft de instrumentele visie soms te veel door te wegen.

Het VJBP spreekt bijvoorbeeld over *'kinderrechten als een hefboom om na te denken over ongelijkheid'* of over participatie als *'methode, als middel om kinderen en jongeren kritisch en weerbaar te maken'*.

Kinderrechten reduceren tot een hefboom om na te denken over ongelijkheid, minimaliseert het gelijkheidsbeginsel.

Liever hadden we gelezen dat de overheid alle rechten voor alle kinderen eerbiedigt zonder discriminatie van welke aard ook. En dat de overheid er voor zorgt dat kinderen 'hun mening te kennen kunnen geven'. Kinderen hebben recht 'op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid die het kind betreft'. Tenslotte zijn kinderen en jongeren van meet af aan deelnemers aan de samenleving.

4 Monitoring van het jeugd- en kinderrechtenbeleid

In de loop der jaren werden diverse instrumenten uitgewerkt om toe te zien op het kinderrechtenbeleid. Zo werd een coördinerend minister kinderrechten aangesteld, alsook aanspreekpunten kinderrechten in de Vlaamse administraties. De KER-verplichting werd bij decreet ingevoerd alsook de verplichting voor de Vlaamse regering om jaarlijks verslag³ uit te brengen over het gevoerde kinderrechtenbeleid.

Bij Vlaams besluit kreeg de coördinerend minister kinderrechten de opdracht om toe te zien op de KER-verplichting. Een commissie van deskundigen stond hem daarin bij.

4.1. Van een kinderrechtenbeleid naar een jeugd- en kinderrechtenbeleid

In 2004 nam de minister van Jeugd de coördinerende functie inzake kinderrechten van de minister van Welzijn over. Hij wenste het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid te integreren, en daartoe hertekende hij het Decreet Vlaams Jeugdbeleid. Net zoals het vorige decreet lijstte het nieuwe decreet verschillende beleidsondersteunende organisaties, werkings- en projectsubsidies op. Meer organisaties werden decretaal verankerd. Ook kinderrechten kregen in het nieuwe decreet een meer uitgesproken plaats. Een Kenniscentrum Kinderrechten werd opgericht. Er kwamen werkings- en projectsubsidies voor 'specifieke informatie- of sensibiliseringsinitiatieven met het oog op de promotie van de rechten van het kind' en het 'rapporteren over de rechten van het kind'. Naast het VJBP kregen we ook het jaarlijks verslag van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en de kinderrechtencommissaris, de JOKER, aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid en een 'staat van de jeugd' als monitor van de leefwereld van de jeugd.

4.2. Van een jeugd- en kinderrechtenbeleid naar een jeugdbeleid?

Nu, een 7-tal jaren later, wordt het jeugd- en kinderrechtenbeleid terug onder de loep genomen. Onder coördinatie van de Afdeling Jeugd werden werkgroepen opgericht om het Decreet Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleid te evalueren en mogelijks bij te sturen.

Het VJBP vertelt weinig over de werkzaamheden van deze werkgroepen. Ook zegt het VJBP niets over het voorontwerp van Decreet houdende een vernieuwd Jeugd- en Kinderrechtenbeleid die de Afdeling Jeugd reeds uitwerkte en communiceerde.

Het VJBP somt in zeer algemene termen de reorganisatieplannen voor het Vlaamse jeugd- en kinderrechtenbeleid op. Tal van jeugdorganisaties wenst ze onder één Vlaams huis te brengen. De jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en de kinderrechtencommissaris moet een twee-jaarlijkse worden. De JOKER wordt niet alleen in de reguleringsimpactanalyse (RIA) maar ook in de sociale impact analyse (SIA) geïntegreerd.

³ Dit verslag moest onder meer rapporteren over de maatregelen die de overheid nam om de rechten van minderjarigen te verwezenlijken. Het moest informeren over hoe de overheid de inspraak en de non-discriminatie van het kind eerbiedigt. Het moest gezondheidsindicatoren, welzijnsindicatoren, aspecten inzake onderwijs, vrije tijd en cultuur en bijzondere maatregelen rond de bescherming van het kind oplijsten. Het moest met een evaluatie van de effectrapportage afronden.

En de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid worden opgenomen in een netwerk van andere aanspreekpunten.

Betekent dit stilzwijgen dat het voorontwerp van de Afdeling Jeugd nog voor fundamentele verandering vatbaar is? Bijvoorbeeld:

- In het voorontwerp van de Afdeling Jeugd heeft het Vlaams Huis van de Jeugd geen adviesverlenende functie. Kan die er nog aan toegevoegd worden? De integratie van de Vlaamse Jeugdraad in een Vlaams Huis van de Jeugd mag niet gepaard gaan met een verlies aan inspraak van jongeren. Jongeren moeten op Vlaams niveau op een onafhankelijke adviserende jeugdraad kunnen blijven rekenen.

- Naast de JOKER wenst de regering nog op een andere manier de effecten van haar beleid op (de gezondheid: lichamelijk en geestelijk van) kinderen en jongeren van de huidige en toekomstige generaties na te gaan (SD 5). Het VJBP geeft weinig argumenten waarom een extra effectmeting naast de JOKER nodig is. Een correcte JOKER moet in principe aan deze bezorgdheid tegemoet komen.

- In ons schrijven aan de coördinerend minister kinderrechten en de Afdeling Jeugd suggereerden we om het kinderrechtenbeleid uitdrukkelijker als beleidslijn in het voorontwerp van de Afdeling Jeugd uit te werken. 'Specifieke informatie- of sensibiliseringsinitiatieven met het oog op de promotie van de rechten van het kind' en het 'rapporteren over de rechten van het kind' zijn instrumenten die de implementatie van het Kinderrechtenverdrag kracht bij zetten. Een overheid moet kinderen, jongeren, ouders en andere belangenbehartigers blijven informeren over de rechten van het kind. Bescherming van de rechten van het kind begint bij het informeren over de rechten van het kind.

5 Kinderrechten in de concrete acties van het jeugdbeleid

Ondanks de eerder gebrekkig geëxpliceerde kinderrechtensvisie, vinden we op het operationele niveau wel verschillende acties die bijdragen tot de implementatie van de rechten van het kind. Diversiteit of het recht op bescherming tegen discriminatie is in tal van strategische doelstellingen duidelijk aanwezig. Ook het recht op participatie en het recht op verenigingsleven krijgen op het operationele niveau behoorlijk wat aandacht. In wat volgt lichten we onze grootste suggesties en bezorgdheden bij de verschillende strategische doelstellingen toe.

5.1. Participatie

'Participatie leidt tot een grotere jobtevredenheid bij leerkrachten', 'Ouderparticipatie heeft een positieve invloed op de studieresultaten van de kinderen', 'Van jongs af moeten kinderen leren participeren', 'Participatietrajecten moeten gericht zijn op het sociaal leren denken van kinderen en jongeren, op gemeenschapsvorming'.

Deze citaten sommen weliswaar de positieve neveneffecten van participatie op, toch illustreren ze ook hoe het VJBP naar participatie kijkt. Participatie is iets dat moet aangeleerd worden. Het is een instrument om het sociale denken te bevorderen. Zoals eerder gesteld betreuren we deze instrumentele visie.

Kinderen zijn meet af aan deelnemers aan de samenleving. Het komt er dus op aan om contexten te creëren waarbinnen kinderen en jongeren aan democratisch burgerschap vorm kunnen geven. Of anders gesteld, contexten creëren waarbinnen hun recht op participatie gerealiseerd wordt.

In tegenstelling tot de visie stroken de opgesomde acties in het VJBP wel met de bovenstaande doelstelling. Verschillende opgesomde acties streven naar de creatie van een context waarbinnen participatie kan plaatsvinden. Op verschillende plaatsen in het VJBP duiken deze acties op. Zo moeten kinderen en jongeren meer betrokken worden bij de samenstelling van de cultuuragenda (SD 16). Kinderen en jongeren moeten meer betrokken worden bij de input van de Vlaamse media (SD 12). Ook moeten ze meer betrokken worden bij de planningsprocessen voor de invulling van publieke ruimtes (SD 19).

— **Wat met de leerlingenparticipatie?**

Zeker één domein blijft weliswaar duidelijk tekort schieten. Sinds de afschaffing van het forum leerlingenparticipatie verwachten we dat de Vlaamse regering nog meer inspanningen doet om de participatie van kinderen en jongeren binnen onderwijs te ondersteunen. Tenslotte speelt het leven van kinderen en jongeren zich vooral af binnen de muren van het onderwijs. Het stuurt hun dagelijks leven en hun toekomst. Het beslist hoe hun dag er uit ziet, wat ze wel en niet moeten doen. Het bepaalt hun welzijn.

Het is noodzakelijk dat de overheid de participatiemogelijkheden van leerlingen blijft ondersteunen. Hopelijk krijgen de participatierechten van leerlingen een expliciete plek in de *'rechtspositie van leerlingen in het onderwijs'*. De evaluatie van het participatiedecreet mag geenszins leiden tot een nog verdere afbouw van participatiemogelijkheden.

— **Kwaliteitsvolle kinderparticipatie spreekt ook de volwassenen aan**

In 2010-2014 wenst de Vlaamse regering de kwaliteit van participatie te bevorderen. Ze zal een kwaliteitskader ontwikkelen om kwaliteitsvolle participatieprojecten te stimuleren. We suggereren dat het kwaliteitskader niet enkel oog heeft voor de kwaliteit van dialogen, actief luisteren, bereik kinderen en jongeren, ... maar ook belang hecht aan het na-traject. In welke mate worden de suggesties van de betrokken kinderen en jongeren opgepikt? Kwaliteitsvolle participatieprojecten richten zich niet alleen tot kinderen, maar ook tot volwassenen. Het zijn ten slotte meestal volwassenen die beslissen of kinderen 'mogen' participeren en wat er met hun suggesties gebeurt. Volwassenen hebben meestal de macht in handen. Willen de volwassenen niet mee, dan blijft het recht op inspraak van kinderen en jongeren helaas een lege doos.

Spijtig genoeg vinden we onder de opgesomde acties amper acties die leiden tot een daadwerkelijke inspraak. We hopen dat het kwaliteitskader (OD 1.2.) ook aandacht zal schenken aan de impact van het participatieproject op het beleid. Respect voor het recht op participatie meet zich niet alleen af ten aanzien van de ruimte die kinderen en jongeren krijgen om hun mening te geven maar ook tegenover de impact van hun mening.

5.2. Informatie

De Vlaamse regering legt sterk de nadruk op de uitbouw en het toegankelijk maken van goede jeugdinformatie. Dat is belangrijk, rekening houdend met de vaak zeer grote versnippering in het aanbod van vandaag.

— **Recht op informatie is meer dan voorzien in jeugdinformatie**

Het is wel jammer dat informatie voor kinderen en jongeren verengd wordt tot jeugdinformatie. Het is belangrijk om het recht op informatie ook te vertalen naar de specificiteit van contexten waarin kinderen en jongeren kunnen zitten en daarbij afhankelijk zijn van volwassenen om gepaste informatie te ontvangen.

We denken daarbij aan jongeren die geschorst worden op school en vaak niet de juiste informatie krijgen (zie jaarverslag KRC), kinderen en jongeren in ziekenhuizen die vaak geen tot weinig informatie krijgen over hun behandeling (zie What Do You Think-rapport hierover) en kinderen en jongeren in de jeugdhulp die vaak niet actief betrokken worden in het hulpverleningsproces (zie evaluatie decreet rechtspositie). In deze definitie van het recht op informatie speelt niet alleen de kwaliteit van het aanbod een rol, maar gaat het in wezen ook om de houding van de volwassene in zijn direct contact met het kind/de jongere.

— **Onderzoek naar de tijdsbesteding van kinderen krijgt terecht meer aandacht**

Het Kinderrechtencommissariaat pleit al jaren voor tijdsbestedingsonderzoek bij minderjarigen. Ook verdedigden we tijdsbestedingsonderzoek bij een zo divers mogelijke steekproef: kinderen en jongeren die opgroeien in een 'modaal' gezin, kinderen en jongeren die uithuis geplaatst zijn, kinderen en jongeren met een fysieke handicap, kinderen en jongeren in armoede, ... Door het gebrek aan middelen en de typische technische moeilijkheden bij tijdsbestedingsonderzoek kreeg het tijdsbestedingsonderzoek bij kinderen geen kans.

We zijn zeer verheugd te lezen dat de Vlaamse regering in 2010-2014 tijdsbestedingsonderzoek bij kinderen en jongeren wenst te realiseren. Immers, tijdsbestedingsonderzoek heeft niet de ambitie om problemen bij en met kinderen en jongeren te detecteren of te analyseren. Wel streeft het er naar om op een objectieve manier het dagelijkse leven van kinderen en jongeren te belichten en in kaart te brengen. Hoeveel uren brengen kinderen en jongeren op school, thuis of op straat, door? Hoeveel uren nemen ze huishoudelijke taken op, zorgen ze voor huisdieren of familieleden? ...

Ook steunen we de ambitie van de Vlaamse regering om via een werkgroep van onderzoekers en nieuwsmakers een correctere interpretatie van onderzoeksresultaten te stimuleren.

Zowel de aandacht voor het tijdsbestedingsonderzoek als de oprichting van een werkgroep waaraan ook jongeren kunnen deelnemen tonen aan dat de Vlaamse regering werk wil maken van een meer positieve beeldvorming van kinderen en jongeren.

5.3. Geweld

— **Het forum kindermishandeling komt terecht in zicht**

Het Kinderrechtencommissariaat deelt de bezorgdheid over de weinig gecoördineerde aanpak van geweld tegen kinderen, ondanks de veelheid aan projecten rond geweld tegen en tussen kinderen en jongeren. Verwachtingsvol kijken we uit naar de oprichting van het forum kindermishandeling. Via onderzoek probeert het Kinderrechtencommissariaat alvast zijn steentje bij te dragen. We vinden het noodzakelijk dat het forum kindermishandeling geweld zo ruim mogelijk definieert. Daarom hebben we niet alleen een bevraging bij kinderen en jongeren over verschillende geweldsvormen georganiseerd. Maar worden kinderen en jongeren ook bevraagd over geweld in het gezin, op school en in hun vrije tijd.

— **Elke leerling heeft recht op een degelijk pestbeleid**

Specifiek naar pesten toe, stellen we vanuit ombudsklachten vast dat de school niet adequaat genoeg reageert op pestgedrag. De betrokken leerlingen blijven te vaak in de kou staan. Scholen nemen geen verantwoordelijkheid op als het geweld onder leerlingen zich (net) buiten de schoolmuren voordoet.

Vooral bij cyberpesten wordt vaak de kop in het zand gestoken. Het probleem wordt herleid tot een individueel probleem van weerloosheid van het kind in kwestie. Kinderen en jongeren melden ons dat ze vooral nood hebben aan een luisterend oor en een dienst die ze verder op weg helpt. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het dan ook belangrijk dat elke school waakzaam is voor deze pestproblematiek en een degelijk pestbeleid uitwerkt. Sensibilisering en preventie zijn hierbij twee belangrijke sleutelwoorden.

— **Een degelijk agressiebeleid biedt kansen aan minderjarigen en volwassenen**

Het Kinderrechtencommissariaat juicht daarnaast ook de aandacht van de overheid voor het institutioneel geweld toe. In zijn alternatief rapport kaartte het Kinderrechtencommissariaat de ontoereikendheid van voorzieningen aan en belichtten we het institutioneel geweld veroorzaakt door de plaatsing op zich. Jongeren in detentie ervaren detentieschade.

De Vlaamse regering erkent deze schade en zet verschillende initiatieven op om de detentieschade te minimaliseren. Het recht op onderwijs in gesloten instelling krijgt extra kansen. Een extern toezichtsorgaan zal toezien op het respect voor de rechten van minderjarigen in een gesloten setting. Er wordt een agressiebeleid uitgetekend voor elke instelling.

De uittekening van het agressiebeleid juichen we toe. Het geeft aan alle instellingen de kans om stil te staan bij de wijze waarop minderjarigen gesanctioneerd worden. Wanneer, hoe vaak, waarom en op welke manier worden minderjarigen in een instelling gesanctioneerd? Is de a priori afzondering tijdens de onthaalfase in een gesloten instelling wel zo noodzakelijk? Was er inderdaad agressie? Kan een training in agressie - en conflictbeheersing voor minderjarigen en personeelsleden niet effectiever zijn?

Het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat deze vragen bij de uittekening van het agressiebeleid aan bod komen.

5.4. Vrijwilligerswerk

Het is duidelijk dat de Vlaamse regering het Europees jaar van de vrijwilliger niet ongemerkt wil laten voorbij gaan. Het VJBP bevat tal van acties die de vrijwilligers extra zuurstof moeten geven. Zo wenst de Vlaamse regering de administratieve drempels in het vrijwilligerswerk aan te pakken (SD 21). Ze wenst de niet-professionele vrijwillige hulpverlener extra te ondersteunen. Ze kunnen dan makkelijker hun engagementen t.a.v. kinderen en jongeren in nood opnemen (SD 22). Het rijke palet van engagementen die kinderen en jongeren opnemen wil de Vlaamse regering in de kijker te zetten. Te vaak blijven ze verborgen achter verhalen van geluids- en andere overlast, vandalisme, bendevorming... (SD 23).

— **Terecht wordt de jonge vrijwilliger in de kijker gezet**

Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt de laatste strategische doelstelling ten volle. We waarderen ten zeerste de aandacht voor het engagement van kinderen en jongeren. Ook juichen we de aandacht voor de gekleurde vrijwilligheid toe. Kinderen helpen elkaar. Ze zetten bijv. een schoolactie op omdat ze allemaal op schoolreis kunnen gaan. De uitwijzing van illegale kinderen in hun klas proberen ze met een tekeningenactie tegen te houden. Ze helpen een zieke ouder of kleinere broer of zus. Hun engagement is vaak kleinschalig, informeel, onverenigd en zonder statuut.

Aan de Vlaamse regering geven we graag de suggestie mee om oog te hebben voor de administratieve drempels die minderjarigen in de uitoefening van hun engagement ervaren. Juist omwille van hun minderjarigheid en handelingsonbekwaamheid ervaren ze meer drempels dan volwassenen. Willen ze een actie opzetten, dan zijn ze afhankelijk van de medewerking van volwassenen. Willen volwassenen niet mee, of vinden de minderjarigen geen vereniging die hen wil steunen, dan ervaren minderjarigen behoorlijk wat tegenwind in de uitbouw van engagement. Zonder statuut en vaak onverenigd engageren ze zich. In realiteit zijn er bijvoorbeeld behoorlijk wat minderjarige mantelzorgers. Alleen worden ze formeel niet zo erkend.

5.5. Diversiteit

De Vlaamse regering wil aan alle kinderen en jongeren maximale kansen geven om zich op verschillende levensdomeinen volwaardig te ontplooien. Ook wenst ze de participatie van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren aan de samenleving aan te moedigen.

— Wat met de ondersteuning van de brede school?

Via de brede school wenst ze de diversiteit aan verschillende levensdomeinen te maximaliseren.

Het Kinderrechtencommissariaat is altijd een grote voorstander van de ‘brede school’ geweest. De ‘brede school’ zet zijn deuren voor de samenleving open. Maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren krijgen dankzij de ‘brede school’ de kans om op een diverse manier hun vrije tijd door te brengen. De ambities die we in het VJBP lezen staan in schril contrast met de middelen die deze ambities moeten verwezenlijken. Recent werd de ondersteunende dienstverlening sterk afgebouwd.

We suggereren om meer financiële middelen vrij te maken voor de ondersteuning van de brede school. Een blijvende ondersteuningsstructuur is nodig. Alleen dan kan men rekening houden met de opgedane ervaringen in de proefprojecten. De participatie van kinderen en jongeren aan de uitbouw van hun ‘brede school’ bleek in de proefprojecten ondermaats te zijn.

— Het diversiteitsbeleid mag nog meer voluit gaan

Graag feliciteren we de Vlaamse regering met haar aandacht voor de maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Via tal van acties wil ze de participatie van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren aan de samenleving aanmoedigen.

De Vlaamse regering heeft oog voor de diversiteit binnen het vrijwilligerswerk. Ze wenst de participatie van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren aan te moedigen. Ze stelt de noden van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren centraal. Ze maakt een inclusief en exclusief aanbod mogelijk. Ambtenaren en professionelen die werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen of kinderen met een beperking zullen op een betere ‘ontmoetings-’ vorming en begeleiding kunnen rekenen.

Het VJBP somt tal van ambities en acties op die meer kansen moeten geven aan maatschappelijk kwetsbare groepen. Alhoewel het VJBP een diversiteitsbeleid voor de Bijzondere Jeugdzorg niet expliciet vermeldt, gaan we er vanuit dat ze ook hiervoor oog heeft. Jongerenbegeleiders, consultants of jeugdwerkers binnen voorzieningen zijn evenzeer gebaat met een degelijke vorming en begeleiding inzake omgang met diversiteit.

Ook gaan we er van uit dat de Vlaamse regering in de uitbouw van haar diversiteitsbeleid stil staat bij volgende vragen:

- Hoe omgaan met het recht op cultuur van kinderen en jongeren?
- Wat houdt het recht op religie en culturele identiteit in?
- Welk taalbeleid staat daartegenover? Moeten kinderbegeleidsters in de kinderopvang inderdaad altijd Nederlands spreken? Wat is het taalbeleid in gesloten jeugdinstellingen en federale detentie centra?

We betreuren dat de Vlaamse regering beslissingen over het respect voor het recht op cultuur van kinderen en jongeren aan de inrichtende instanties, het lokale beleid of de betrokken kinderen en jongeren overlaat. Het zijn maatschappelijk beladen vragen die ook op het maatschappelijk niveau moeten beantwoord worden.

5.6. Media, kunst en cultuur

De Vlaamse regering wenst meer werk te maken van jongerenmedia en –cultuur.

— Ook mediamakers hebben baat bij mediawijsheid

Er gaat heel wat aandacht naar de participatie van kinderen en jongeren in relatie tot de media, en dat valt toe te juichen. De operationele doelstellingen verwijzen bijvoorbeeld naar de participatie van kinderen en jongeren bij de werkzaamheden van het Kenniscentrum Mediawijsheid en naar de aandacht voor jongerenmedia in de Vlaamse media.

Het is wel opvallend hoe in de discussie over mediawijsheid systematisch de beweging ‘jongeren – media’ veel meer aandacht krijgt dan de beweging ‘media – jongeren’. Zo was er de laatste tijd nogal wat te doen rond het respect voor de privacy van kinderen en jongeren in de media. Het zou goed zijn mochten media in het belang van kinderen en jongeren hierover een duidelijk engagement opnemen.

— Het cultuureducatiebeleid mag concreter

De aandacht voor kunst en cultuur was in de tussentijdse versie van het VJBP zeer miniem. Het is een goede zaak dat hier nu expliciet aandacht wordt aan besteed door de opname van een aparte strategische doelstelling. De opgenomen operationele doelstellingen zijn voorlopig nogal vaag. Zeer belangrijk is de uitbouw van een cultuureducatiebeleid zodanig dat verder werk kan worden gemaakt van concrete doelstellingen zoals die reeds in het Bamfordrapport en het eindrapport “Gedeeld – Verbeeld” werden geformuleerd. Het VJBP lijkt nog steeds met een zekere schroom tegenover kunst aan te kijken aangezien het systematisch over cultuur en niet over kunst spreekt. Zeer belangrijk, maar blijikbaar over het hoofd gezien bij OD 16.1, is de professionalisering van leerkrachten en een sterke verankering van kunst- en cultuureducatie in het curriculum van het secundair onderwijs. Een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de geformuleerde doelstellingen ten slotte is het blijven investeren in artistieke gezelschappen die zich naar kinderen en jongeren richten. Gezien de sterke daling in de subsidiëring van deze gezelschappen de voorbije jaren, had dit gerust geëxpliciteerd mogen worden.

5.7. Ruimte

De Vlaamse regering heeft de ambitie om meer kinderen en jongeren te laten opgroeien in een goede woning en een duurzame woonomgeving. Het Kinderrechtencommissariaat onderschrijft deze strategische doelstelling volledig. Het verheugt ons dat de regering oog heeft voor de woonnoden van alleenstaande minderjarigen.

— **Ook jongeren moeten kunnen rekenen op een huursubsidie**

Als jongeren zelfstandig hun leven moeten uitbouwen en niet op steun van hun familie kunnen rekenen, lopen ze een ernstig risico om in een uiterst kwetsbare situatie terecht te komen. Een betaalbare en goede woning huren is voor deze jongeren problematisch. Ondermeer omdat het huidig wettelijk kader tal van inconsequenties vertoont. Om tegemoet te komen aan de noden van deze jongeren zou de Vlaamse regering werk kunnen maken van een wettelijk recht op een huursubsidie, een installatiepremie en toegang tot de sociale huur. Verder zou het recht op leefloon voor deze minderjarigen afdwingbaar moeten zijn. Ook op het vlak van studiefinanciering en kinderbijslag moet het beleid een tandje bijsteken.

— **Zorg dat het niet bij evaluatie en onderzoek blijft**

Ook verheugt het ons dat de Vlaamse regering in haar sociaal woonbeleid ook bijzondere aandacht heeft voor andere risico groepen, zoals alleenstaande ouders met kinderen, grote gezinnen en minder begoede gezinnen. Wel betreuren we dat er weinig concreets ondernomen wordt. De opgesomde acties in het VJBP beperken zich teveel tot evaluatie, analyse en onderzoek van de noden.

We zijn van mening dat investeren in huisvesting een structurele oplossing kan bieden voor de strijd tegen armoede. Waarom de discussie over het verhogen van een minimuminkomen niet relateren aan het verminderen van de kosten verbonden aan huisvesting, energie en water. Waarom de noodlevering van energie en water niet koppelen aan de gezinsgrootte?

— **Investeer in speelweefsels in plaats van één grote speelruimte**

Naast een goede woning, wenst de Vlaamse regering ook de publieke ruimte voor kinderen en jongeren meer toegankelijk te maken. Met de opgesomde acties wenst ze aan kinderen en jongeren meer fysieke en psychische ruimte te geven. De ontsluiting van ruimtes, die nu gesloten blijven na de kantoor-, school- of bezoeken, kan voor extra fysieke ruimte zorgen. Via sensibilisering en ondersteuning van de lokale besturen wenst de Vlaamse overheid een antwoord te bieden op vragen en klachten van burgers over het gebruik van de publieke ruimte door jongeren. Een evaluatieinstrument voor de ruimtelijke ordening van lokale besturen moet het gebrek aan kinderp participatie bij het beleid rond ruimtelijke ordening bloot leggen.

We zijn van mening dat het gebrek aan respect voor psychische ruimte niet los te koppelen is van het gebrek aan fysieke ruimte. Eén grote speelruimte waar kinderen uit noodzaak moeten samen spelen brengt meer lawaai mee dan een speelweefsel van verschillende plekken en speelruimtes waar kinderen kunnen samen zijn en spelen. Het VJBP probeert via sensibilisering meer respect voor de psychische ruimte van kinderen en jongeren te realiseren. Liever hadden we gelezen dat de Vlaamse regering initiatieven zoals de speelweefsels extra ondersteunt.

5.8. Mondiale thema's

Met verschillende acties wil de Vlaamse regering kinderen en jongeren bewust maken van de wereld rondom hen. Ook wenst ze een bijdrage te leveren aan de emancipatie van mensen in het Zuiden.

— **Acties ter ondersteuning van de jeugd 'in het Zuiden' ontbreken**

Ze stimuleert uitwisselingsprojecten. Via het concept 'inburgeringscoaching' wenst ze de psychische afstand tussen jongeren met en zonder migratieachtergrond te overbruggen. Vlaamse jongeren die zich inzetten in het buitenland zullen meer erkend en gewaardeerd worden.

De Vlaamse regering richt zich vooral op acties waaraan de eigen jeugd kan deelnemen. Acties ter ondersteuning van de jeugd in het Zuiden hadden het lijstje kunnen vervolledigen. Concrete acties, die de emancipatie van mensen in het Zuiden kunnen ondersteunen, ontbreken. Waarom niet de lijst aanvullen met acties ter bevordering van een kinderrechtenbeleid in het Zuiden? Vlaanderen heeft al heel wat expertise opgebouwd inzake een kinderrechtenbeleid. Misschien kan ze haar expertise ter beschikking stellen?